

Visztenvelt Andrea⁴⁹⁰: Innovatív foglalkoztatási projektek a hátrányos helyzetűek munkanélküliségének csökkentésére

Absztrakt: Magyarországon a jelenlegi foglalkoztatási helyzet megkívánja, hogy az állami szerepvállalás mellett az önkormányzatok, civil szervezetek is bekapcsolódjanak a hátrányos helyzetű álláskereső munkaeő-piaci támogatásának összetett folyamatába. Az elmúlt években Európai uniós finanszírozással innovatív foglalkoztatási programok valósultak meg, eredményes, újszerű megoldásokat kínálva az alacsony foglalkoztatási esélyű rétegek reintegrációjának segítése érdekében. Komplex munkaeő- piaci szolgáltatások, felnőttképzési és azt kiegészítő tevékenységek állnak a projektgazdák rendelkezésére, az egyes célcsoportok sajátosságait szem előtt tartó szolgáltatások kerültek definiálásra. Kutatásunkban néhány már lezárult program szolgáltatásainak bemutatását, a résztvevők programmal kapcsolatos visszajelzéseit elemezzük a felnőttképzési motivációk, a helyi gazdasági mutatók tükrében. A félig strukturált interjúk alapján kapott adatokat, valamint a projektek dokumentumainak tartalom-elemzése útján nyert információkat a hazai szakirodalomban fellelhető eredményekkel összevetve vizsgáljuk meg, kiemelve azokat a jó gyakorlatokat, amelyek a hazai körülmények között is jól alkalmazhatóak.

Magyarországon a 2004-es uniós csatlakozást követően kiszélesedett azoknak a foglalkoztatáspolitikai eszközöknek, intézkedéseknek a tárháza, amelyeket az álláskereső foglalkoztatási helyzetének javítására alkalmazhatunk. Az aktív és passzív munkaeő- piaci eszközök mellett megjelentek az olyan komplex, innovatív programok, szolgáltatás csomagok, amelyek bizonyos célcsoportok támogatását célozzák meg, speciális igényeik mentén kínálnak válaszokat az elhelyezkedési, foglalkoztatási problémáikra.

A hátrányos helyzetű személyek meghatározása tekintetében nincs egységes szakmapolitikai, szakértői álláspont. Cserné (2006) munkatársaival munkaeő-piaci aspektusból hátrányos helyzetűnek írja le az alacsony iskolázottságúakat, a tartós munkanélkülieket, a megváltozott munkaképességűeket, a gyermekgondozási ellátásban részesülőket, a 45 év felettieket és a kordkedvezményes nyugdíjasokat. Kenderfi (2012) szerint a hátrányos helyzet meghatározásában a szociális tartalom hangsúlyos, azaz a társadalmi érvényesülés áll célként a középpontban. Ennek megállapítása a társadalmi státusz vizsgálatával történik, ennek során azt kérdezhettük, hogy milyen körülmények között szocializálódik az egyén. Kenderfi véleménye szerint a hátrányos helyzet azzal a veszéllyel jár, hogy az egyes ember nem tudja optimálisan kifejleszteni adottságait. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy hátrányos helyzetű az a személy, akinek életfeltételeiből, körülményeiből következő társadalmi karrierlehetősége nem biztosított.

Összességében elmondhatjuk, hogy különböző szerzők egymástól eltérő csoportokat jelölnek meg a munkaeő-piac szempontjából hátrányos helyzetűnek, azonban egyetértés mutatkozik abban, hogy ehhez a körhöz tartozónak gondolják az aluliskolázott (képzésből lemorzsolódott) személyeket, a megváltozott munkaképességű (fogyatékossgal élő) embereket, a cigány etnikumhoz tartozókat, valamint a gyermekgondozás után munkát vállalni kívánó nőket.

Foglalkoztatási adatok

Magyarországon jelenleg a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regiszterében 384,7 ezer álláskereső szerepel, akikről az iskolai végzettség tekintetében elmondható, hogy a legfeljebb általános iskolát végzettek 165,3 ezres létszáma az álláskeresőknél belül 43%-ot tett ki, középfokú iskolai végzettséggel 199,3 ezer fő (51,8%), felsőfokú végzettséggel pedig 20,1 ezer fő (5,2%) rendelkezett. Májusban a nyilvántartott álláskereső aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva 9,7% volt, a munkavállalási korú népességhez mért relatív ráta pedig 5,6%-os értéket mutatott.

⁴⁹⁰ Szent István Egyetem Péter K. u. 1. 2100 Gödöllő Magyarország visztenvelt.andrea@chello.hu

A hátrányos helyzetű csoportok tekintetében a pályakezdők száma meghaladta a 47 ezer főt (12%), míg a 109,2 ezer tartós állás nélküli az összes álláskeresőhöz viszonyítva 28,4%-os aránnyal szerepelt 2015 májusában e nyilvántartásban. A 25 éven aluli korosztályba 60,7 ezer álláskereső tartozott, az 50 éven felüli állástalanok száma 108,2 ezer fő volt. Az előbbieket 15,8%-ot, az utóbbiak pedig 28,4%-ot képviseltek az álláskeresők között. A regisztrált álláskeresők között a szakképzetlenek (legfeljebb általános iskolai és gimnáziumi végzettséggel rendelkezők) aránya 53%-os volt.

Ezekkel a foglalkoztatási, munkanélküliségi adatokkal Magyarország az Európai Unió tagországai között (uniós átlag 9.7%) kiemelkedően jó helyen szerepel, azonban ezen nyilvántartásban nem szerepel az, hogy a közfoglalkoztatási programokban résztvevő több százezres résztvevői létszám milyen mértékben javítja e területhez tartozó mutatókat. (2014-ben 182 600 fő volt a havi átlagos létszám a közfoglalkoztatásban országos szinten, ami 231,1 milliárdos költségvetés előirányzattal valósult meg. Idén 16,8 százalékkal szántak a közmunkára több pénzt, így ebben az évben 213 ezer fő a közfoglalkoztatottak átlagos létszáma hazánkban.)

A foglalkoztatási helyzet javítására a közfoglalkoztatás mellett azok az Európai Unió képzési, foglalkoztatási projektek is alkalmasak, melyek stratégiai célként a foglalkoztatás növelését célozzák meg. Magyarországon az elmúlt uniós költségvetési időszakban (2007-2013) erre a területre főként a Társadalmi Megújulás Operatív Programok adtak lehetőséget.

A 2007-2013-as programozási periódusban (melyet az Európai Bizottság 2007. szeptember 13-án fogadott el) a Társadalmi Megújulás Operatív Program költségvetése 4 097 080 055 euró volt, melynek háttérét egyrészt az Európai Szociális Alapon keresztül az Európai Unió biztosította, 15%-ban pedig a kapcsolódó hazai források képezték. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében lezajlott pályázati időszakban, országosan a fent nevezett program tekintetében 6 alintézkedésben lehetett pályázatokat benyújtani. Az egyes alintézkedésekben eltérőek a célok, célcsoportok, a támogatható tevékenységek tekintetében is, összességében azonban egyetlen átfogó célt tartanak szem előtt: a humán erőforrás fejlesztést.

TÁMOP programok szerepe a hátrányos helyzetűek fejlesztésében

Hazánkban a 2007-2013-as költségvetési időszakban a TÁMOP intézkedésekre összesen 11228 pályázat került beadásra, melyek közül az Irányító Hatóság 4942 darab pályázatot támogatásra érdemesnek ítélte. Az 1. sz. táblázat az igényelt és a megítélt támogatási összegeket, valamint a beérkezett és az IH által támogatható státuszba emelt pályázatok adatait foglalja össze.

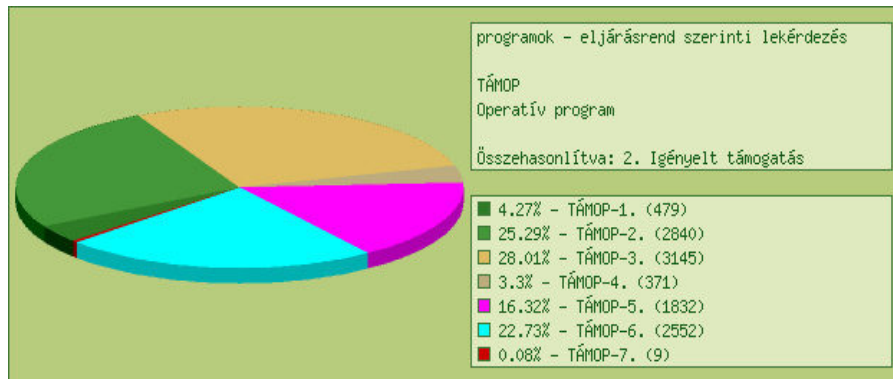
*Táblázat 1: TÁMOP igényelt, megítélt támogatások 2007-2013 közötti időszakban
Forrás: Nemzet Gazdasági Minisztérium (korábban NFÜ)*

Terület, illetékesség	beérkezett pályázat (db)	támogatott pályázat (db)	igényelt támogatás (Ft)	megítélt támogatás (Ft)
Országos	11228	4942	733.821.887.505	477.866.264.502
Észak- magyarországi régió	1388	628	66.569.665.654	34.391.409.563
Borsod- Zemplén Abaúj- megye	816	348	41.768.291.468	20.296.226.008

Mivel jelen munkámban két olyan programot mutatok be, amelyek az Észak- magyarországi régióban, Borsod- Abaúj- Zemplén megyében valósultak meg, ezért a további statisztikák, adatok bemutatásánál is ezen területre fókuszálok.

A táblázat adataiból is látható, hogy az Észak- magyarországi régióban és BAZ megyében a beérkezett és támogatott pályázatok aránya (45, ill. 42 %) közel azonos megoszlást mutat az országos adatokkal (44%). Azonban a támogatás intenzitásában már csökkenő tendenciát fedezhetünk fel a területi

nagyság arányai mentén: míg országos szinten az igényelt támogatások 65%-a megítélt támogatásra váltódott, addig ez a szám a régióban már 51%-ot, BAZ megyében pedig már csak 48%-ot tett ki. Érdemes megnéznünk azt is, hogy miképp alakult az előző támogatási időszakban a TÁMOP pályázatok egyes alprogramjai között a támogatott pályázatok aránya.

1. ábra: Az egyes TÁMOP alintézkedések közötti megoszlási arányok (országos adat, 2007- 2013)

Forrás: Nemzet Gazdasági Minisztérium

A fenti ábrán feltüntetett egyes alintézkedések különbözőek abban a tekintetben, hogy melyek a prioritásaik, illetve hogy mely szervezetek jelenhettek meg a megvalósító szervezetek között. A TÁMOP első alintézkedése a foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzését tűzte ki célul, ezen belül is kiemelt cél: a foglalkoztatási szolgálat fejlesztése, integrált munkaügyi és szociális rendszer kialakítása, a munkaerő-piaci aktivizálás, megelőzés és képzés, valamint a szociális gazdaság, innovatív és helyi foglalkoztatási kezdeményezések és megállapodások támogatása. A második alintézkedés az alkalmazkodóképesség javítására koncentrál, ezen belül a cél főként: a képzéshez való hozzáférés segítésére, a munkaerő-piaci alkalmazkodást segítő intézményrendszer fejlesztésére és a szervezetek alkalmazkodóképességének fejlesztésére. A program harmas számmal kezdődő programjainak célja a minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek, így különösen fontos ebben a részben a kompetencia alapú oktatás elterjedésének támogatása, a közoktatási rendszer hatékonyságának javítása és a halmozottan hátrányos helyzetű és aroma tanulók szegregációjának csökkentése, esélyegyenlőségük megteremtése. A negyedik alintézkedés főbb támogatandó területe a felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében. A program ötödik intézkedéscsoportjába tartozó pályázatok a társadalmi befogadás, részvétel erősítését célozzák meg. Fő feladatuk a kiemelt leghátrányosabb helyzetű térségek, valamint a településen belüli szegregáció csökkentését célzó komplex fejlesztések támogatása, a gyermek és ifjúsági programok támogatása, a halmozottan hátrányos helyzetű csoportok szociális ellátórendszerhez és szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása, munkaerő-piaci integrációjuk előmozdítása, a helyi közösségek és a civil társadalom fejlesztése, valamint a társadalmi kohézió erősítése bűnmegelőzési és reintegrációs programokkal. A hatodik programcsoportban szereplő projektek az egészségmegőrzés és egészségügyi humán erőforrás fejlesztéssel kapcsolatosak, míg a hetedik intézkedés a technikai segítségnyújtásról szól, tehát nem pontosan meghatározott célokat követ, hanem az összes programhoz nyújt általános technikai támogatást.

Jelen munkámban két különböző alcsoportba tartozó projektet mutatunk be, illetve a két programban résztvevő állástalanok véleménye alapján emeljük ki azokat a jó gyakorlatokat, amelyek hatékony megoldásnak tekinthetők a hátrányos helyzetű álláskeresők foglalkoztatási helyzetének javításában.

A két program bemutatása

Szendrő

Szendrő város BAZ megyében, az Edelényi járásban helyezkedik el. A város lakosainak száma 4119 fő, ebből 83 százalék magyar, 17 százalék cigány nemzetiségűnek vallja magát. A felnőtt lakosság létszáma 3150 fő, ebből 1625 fő nő, 1525 fő férfi. A népesség korcsoport szerinti megoszlása: 60 évnél idősebb 22 százalék, 14 évnél fiatalabb 18, 9 százalék. A munkaképes korú népesség létszáma 2633 fő, ezzel szemben a regisztrált álláskereső száma 456 fő, mely közel 18%-os relatív mutatót eredményez.

A TÁMOP 1.4.3. Innovatív, kísérleti foglalkoztatási programok „Szendrő Város foglalkoztatásának hosszútávon fenntartható növelésére „Zöld munkahelyek” létrehozásával” című projektben a támogatási összeg: 199.250.000 Ft volt, a program megvalósításának ideje: 2013. 05.01-2015. 02. 28. volt. A projekt gazdája Szendrő Város Önkormányzata.

Ebben a projektben egy, a projekt beruházásaként létrehozott, fél hektáros fóliasátorban növénytermesztést valósítottak meg, a zöldségek, gyümölcsök a közétkeztetésben való felhasználása (iskola, idősek háza) realizálódott. A projektben résztvevő 30 fő hátrányos helyzetű álláskereső a programba való bekerülést követően erdészeti szakmunkás vagy zöldségtermesztő, vagy kazánkezelő képzésekben vettek részt (OKJ), ahol elsajátították a munkafolyamatok professzionális ellátásához szükséges szakmai ismereteket, s emellett gyakorlati tapasztalatokat is szereztek. A képzést rövid óraszámú képességfejlesztő tréningek (álláskeresői technikák, tanulástechnika, konfliktuskezelés, csapatépítés, stb. témakörökben) egészítették ki, melyek eredményeképpen csökkent a lemorzsolódás, hatékonyabbá vált a tanulás, könnyebben realizálódott a csoportba való beilleszkedés. A projekt részeként, még az elkülönített forrásból 12 fő támogatott foglalkoztatása valósult meg a fóliasátorban 6 hónapos időtartamban. A program eredményeként jelenleg 6 fő a helyi önkormányzat alkalmazottjaként dolgozik a fóliasátorban, két fő vállalkozást indított (fakitermelés, erdőgazdálkodás tevékenységi kör), 8 fő pedig jelenleg is közfoglalkoztatásban vesz részt, de a végzettségének megfelelő munkakörben tevékenykedik.

Fulókércs

Fulókércs az encsi járásban fekszik, Miskolctól 50 km-re. Lakosainak száma 387 fő, munkaképes korú lakosok száma 257 fő. A településről 30 főt tartanak nyilván álláskeresőként, 12 %-os munkanélküliségi rátával bír a falu.

Az „Együtt Egymásért Kegyetlen Térségi Szociális Szövetkezet segítése Fulókércsen” című, TÁMOP-2.4.3/B jelű pályázatának megvalósítására 2011. 10. 01.-2012.12.31. között került sor. Az elnyert támogatás összege: 34.325.602 Ft volt. A projekt céljaként a gazdasági és társadalmi szempontból fenntartható szociális szövetkezet támogatását tűzte ki, mely a helyi hátrányos helyzetű személyek önfoglalkoztatóvá válását segítette a valós piaci igényeknek megfelelő helyi gazdaság fejlesztése, bővítése által. A projektben fő szerepet kapott a helyi roma lakosság munkához való jutásának támogatása. A projekt közvetlen céljaként 12 hátrányos helyzetű munkavállaló képzését és 10 fő továbbfoglalkoztatását jelölte meg. Ehhez kapcsolódóan szakképzést (erdőművelő és fakitermelő szakképzés), kompetenciafejlesztő tréningeket (önértékelés, munkaerő- piaci ismeretek, álláskeresői technikák) valósítottak meg, majd pedig sor került a foglalkoztatásra: fakitermelési és erdőtelepítési, -ápolási tevékenységekkel léptek piacra a projekt résztvevői. Mindemellett a szövetkezet épületének felújítása is megvalósult. A projekt eredményei: 4 fő a szövetkezet munkavállalója maradt, mind a 12 fő a szövetkezet tagja maradt, két fő elhelyezkedett a nyílt munkaerő- piacon, négy fő közfoglalkoztatottként tevékenykedik, a szövetkezet alapítóját pedig 2014-ben a település polgármesterévé választották.

Kutatás

A kutatást félig strukturált interjúval, összesen 24 fő részvételével végeztük el. A kutatásunk központi témáiként a képzések, az azokhoz kötődő egyéb, felnőttképzést kiegészítő szolgáltatások, elhelyezkedési motivációk szolgáltak. Az interjúk felvételének időpontja 2015. márciusa volt, a

mintába bekerülő személyeket elérhetőség alapján választottuk, így összesen 10 fő fulókércsi, 14 fő szendrői program résztvevő került be a kutatásba.

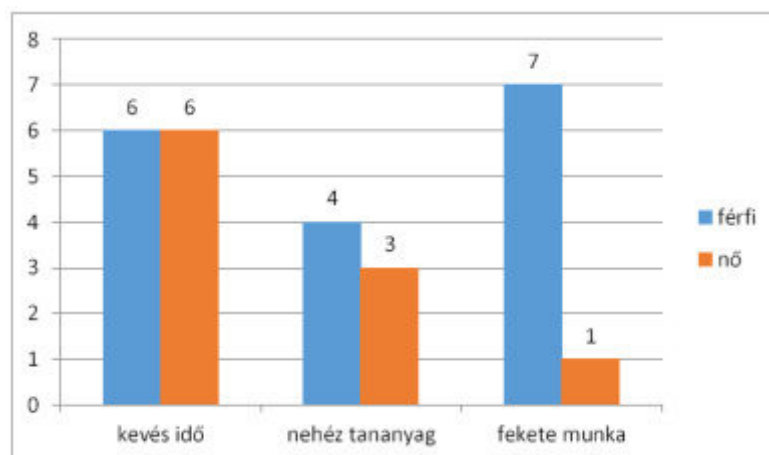
A programba (ezzel együtt a felnőttképzésbe) való jelentkezés okát vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy a megkérdezettek a képzést új esélyként definiálták, azaz kivétel nélkül arról nyilatkoztak, hogy ezzel az új (többek számára az első) szakképesítéssel új munkaerő-piaci lehetőségekben bíztak (24 fő). Emellett megjelent 4 fő esetében az is, hogy a projekt keretében (kizárólag a szendrői programban) kapható képzési támogatás miatt lépett be, s vállalta a tanulási kötelezettséget. Mindössze két fő emelte ki azt, hogy a gyermekei számára szeretett volna példát mutatni azzal, hogy felnőttként az iskolapadba ül és tanul, képességeit fejleszti.

A tanulással összefüggésben az interjú során kitértünk azokra az andragógiai alapelvekre is, amelyeket a legtöbb szerző kiemel, így különösen a tanulási nehézségeket, az új információk felvételének gátjait elemeztük. Már az első andragógiai kutatások beszámoltak arról, hogy a felnőttek oktatása-képzése során nem lehet figyelmen kívül hagyni az élettapasztalat szerepét, melyet kétféleképpen is vizsgálhatunk: a „hozott” tapasztalatok segíthetik vagy gátolhatják is az új tudás elsajátítását. Segítheti akkor, ha az új tudást rá lehet építeni a tapasztalatokra. Gátolhatja, sőt lehetetlenné teheti az új tudás elsajátítását, ha az ellentmond a tapasztalatoknak (*Kraiciné és Csoma, 2012*).

A felnőttoktatásnak számolnia kell azzal, hogy sok felnőtt kötődik a már meglévő véleményéhez, rögzült szokásaihoz. Ez esetben megtörténhet, hogy disszonancia keletkezik a szerzett új ismeretek és a korábban kialakult gondolkodásmód között (*Maróti, 1993*). *Arnold és Siebert (2006)* szerint a felnőtt tanuló a külvilágból érkező információk és saját tapasztalatai között kapcsolatot keres, és a már meglévő tudásanyagához kapcsolja az új ismereteket, ezért ugyanazt az információt sokféleképpen értelmezik, értik meg.

A résztvevők motiválásában az élettapasztalatok tananyagban történő megjelenítése és a tanultak napi alkalmazhatóságának bemutatása meghatározó jelentőségű. Felnőttképzési kutatások igazolják, hogy a felnőttek elkötelezettebbé válnak a tanulás iránt, ha számukra releváns problémákat kell megoldaniuk, amelyek személyes életükben, vagy munkájuk során alkalmazhatónak látszanak (*Forray és Juhász, 2008*).

Kutatásunkban tanulási nehézségekről számolt be 9 fő, akik közül 4 fő emelte ki azt, hogy főként a családi kötelezettségei, a szoros időbeosztása miatt nem képes megfelelően helyt állni a tanulásban. A 24 fő kutatásba bevont résztvevő közül 12 fő több, mint 3 kiskorú gyermekkel rendelkezik háztartásában, ami nagyban nehezíti az otthoni tanulást, az új ismeretek elsajátítására szánható idő jelentős mértékben csökken.

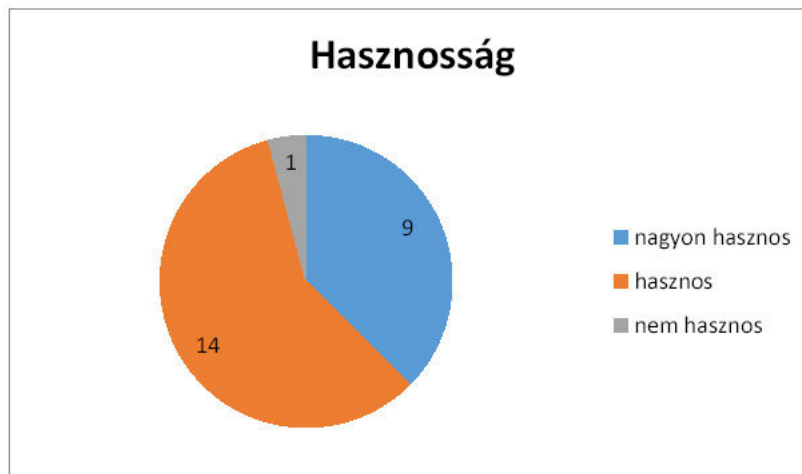

2. ábra: Tanulást nehezítő tényezők nemek szerinti bontásban n= 27

Az ábra nemenkénti bontásban mutatja be, hogy a megkérdezettek milyen okokat, tényezőket jelöltek meg a tanulási nehézségeikkel összefüggésben. Mindkét nem esetében azonos mértékben jelenik meg a kevés tanulásra fordítható idő, melynek háttérében több tényező is állhat. A fekete foglalkoztatásban megvalósuló jövedelemszerző tevékenységek (pl. időnyomunkák) is megnevezhetőek okként, de a családi, háztartási kötelezettségek sem hanyagolhatóak el. Nehezen értelmezhető, nagy erőfeszítést igénylő tananyagról csak hét fő számolt be.

A programban való részvétel általános motivációjaként a legtöbben azt nyilatkozták, (19 fő), hogy a munkahelyszerzés a fő cél. Mivel mindkét projektben munkahelyteremtéssel egybekötött képzés valósult meg, ezért ennek a motivációs körnek a háttér elemzése mélyebb feltárást igényelt volna, mely azonban nem realizálódott jelen kutatásban. További hajtóerő a projekt kapcsán az új tudás megszerzése (4 fő), valamint a családi támogatás (3 fő) volt.

A képzések kiegészítéseként megjelenő rövid óraszámú tréningekről, azok hatékonyságáról is megkérdeztük a kutatásba bevont célcsoporttagokat. Ezeknek a programoknak a képességfejlesztés mellett a tanulási technikák, az álláskereső technikák fejlesztése volt a célja, illetve a csoporthoz való tartozás erősítése, a beilleszkedés támogatása is fontos elemként jelentkezett.

3. ábra: Tréningek haszna n=24

Egy fő kivételével mindenki legalább hasznosnak ítélte meg a strukturált csoportos foglalkozásokat, de a 24 fős mintából 9 fő kiemelten nagy segítségként élte meg azt, hogy a szakképzés mellett tanulási technikákat, kulcsképeség fejlesztést is kapott a program részeként. Mindössze egy személy jelezte azt az interjú során, hogy egyáltalán nem jelentett segítséget neki a tréningesorozat.

Arról is megkérdeztük a mintánkat, hogy a kapott képességfejlesztő foglalkozások közül melyik volt a leghasznosabb számukra, melyikről gondolják, hogy a leginkább segítette őket a képzés elvégzésében, illetve a nyílt munkaerő- piacra való visszatalálásban.

4. ábra: Leghasznosabb témakör n=23

Mivel a korábbi kérdés kapcsán egy fő kijelentette, hogy egyáltalán nem volt hasznos a tréningprogram, ezért az ő véleményét már ebből a kérdésből kihagytuk, így 23 fő véleményét mutatja az ábra. A minta legnagyobb arányban az álláskereső technikák programot emelte ki a leghasznosabb témakörként, 17 személy szerint ez segítette a legtöbbet nekik. Mindkét projekt esetében 30 órás (5x6 órás) programról volt szó, amelyben kiemelt szerep jutott az önéletrajz írás mellett az állásinterjúra való felkészülésre is, melyet akváriumgyakorlatként valósítottak meg a szervezők. Az egyes témák között 4 fő sorolta első helyre a tanulási technikák tréninget, mely szintén 30 órában zajlott, s melynek legfőbb témái közül a tanulási stílusok, valamint a hatékony tanulást segítő speciális technikák emelhetők ki. Egy-egy személy választotta a preferencia listában első helyen a kulcsképeség fejlesztést, valamint a csapatépítést, mely programok eltérő óraszámban valósultak meg a szendrői, valamint a fulókércsi programban. Amikor arról kérdeztük a mintába bevont csoporttagokat, hogy milyen erősségei voltak a komplex programnak, a legtöbben (21 fő) arról számoltak be, hogy a tény, hogy munkahelyteremtés is része a projektnek, hatalmas motivációt jelentett nem csupán a projektbe való bekapcsolódás idején, hanem a képzési program realizálásának folyamán is, illetve minden résztvevő igyekezett a lehető legmagasabb szinten teljesíteni a vizsgákon is, hiszen feltételezték, hogy a jobb eredményekkel, megfelelő hozzáállással rendelkező résztvevőket választják ki a projekt keretében létrejövő munkahelyek betöltésére. További erősségként emelték ki a válaszadók azt (11 fő), hogy sokféle, hatékony szolgáltatásban részesültek, és mindig volt valaki (a mentor), akihez fordulhattak, ha valamilyen problémájuk volt. Gyengeségként azt fogalmazták meg, hogy a projekt végéhez közeledve néhány csoporttag elveszítve a motivációját rossz hatással volt a csoportra, és a kezdetben kialakult kellemes hangulatú, jól működő csoport a folyamat végére kissé szétbomlott, egyre több konfliktus alakult ki, melyek megoldásában már nem is voltak érdekeltek a csoporttagok.

Összefoglalás

A kutatás összegzéseként elmondható, hogy az álláskereső számának csökkentését, a foglalkoztatás növelését célzó uniós projektekben azok a tevékenységek a legsikeresebbek, leghatékonyabbak, amelyek figyelembe veszik az az adott célcsoportok speciális jellemzőit, egyéni igényeit, s emellett olyan hosszú távon fenntartható munkalehetőségeket teremtenek, amelyekhez a szakképesítéssel rendelkező munkavállalók is hosszú távon rendelkezésre állnak lokális szinten. Érdemes tehát részletes, előzetes kutatásokkal felmérni a helyi munkaerő- piaci sajátosságokat kereslet és kínálat oldalán egyaránt, s a megfelelő tervezés után olyan programokat létrehozni, amelyekben a motivált munkaerő tartósan megjelenik, s amelyekben a helyi szükségletekre épülő szolgáltatások is teret kapnak.

Referenciák

1. Arnold, Rolf/Siebert, Horst: Konstruktivistische Erwachsenenbildung. Grundlagen der Berufs- und Erwachsenenbildung. Band 4. 5. 2006, Aufl. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren
2. Cserné Adermann Gizella: A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok, intézkedések, Kutatási Zárótanulmány. In Felnőttképzési Kutatási Füzetek, Budapest, 2006, Nemzeti Felnőttképzési Intézet
3. Kenderfi Miklós: Hátrányos helyzetű rétegek munkaerő- piaci integrációjának kérdései Beregszász járásban. In Partnerség Határok Nélkül Projektbeszámoló, Budapest, 2012, Magyar Ökumenikus Segélyszervezet
4. Kraiciné Szokoly Mária – Csoma Gyula: Bevezetés az andragógia elméletébe és módszertanába. <http://kraicineszokolymaria.hu/wpcontent/uploads/2012/12/modszertar-2.pdf> (letöltés dátuma 2015. január 30.)
5. Maróti Andor: Van-e didaktikája a felnőttek tanításának? Iskolakultúra. 7. sz. Budapest, 1993.
6. Zachár László: A felnőttképzés korszerű elvei és modelljei. In Koltai Dénes- Lada László (szerk): Az Andragógia korszerű eszközeiről és módszereiről., Budapest, 2006. NSZFI